

PROTESTIKS PÕHJUST ON

23.—26. aprillini piketeeriti ühiskondlike liikumiste ja organisatsioonide poolt Rapla sõjakomissariaati. Piketi avapäeval toimunud miitingul esinesid sõnavõttudega mitmete organisatsioonide ja liikumiste esindajad. Täna esimeses lehes avaldame Eesti Kongressi saadiku pr. HELGI LILLESTE sõnavõtu.

„Nõuk. Venemaa eirates 1918. a. 24.02. välja kuulutatud Eesti Vabariiki, 1920. a. Tartu rahulepingut, 1932. a. mittekallaletungilepingut, millele järgi Venemaal igaveseks ajaks ei olnud mingeid õigusi E.V.-le. Rikkudes neid lepinguid ja kohustusi okupeeris ta kogu Eesti territooriumi. Vähe sellest, eirates ja rikkudes Haagi ja Genfi konventsiooni sätteid, on NSVL sundkorras värvanud seniajani Eesti elanikke oma okupatsiooni relvajõududesse.

Nüüdseks on ENSV ÜN hinnanud 1949. a. toimunu N. Vene agressiooniks E.V. vastu.

Nüüdseks on tunnistanud NSVL Rahvasaadikute Kongress MRP pakti salaprotokollidega tühiseks. 12.03.1990. nõuab Eesti Kongress kohe lõpetada sundvärbamine okupatsioonivägedesse ja loeb õiguspäraseks E.V. kodanike keeldumise teenistusest okupeeriva riigi vägedes.

Nüüdseks on Rapla Volikogu avaldanud tunnustust Eesti Kongressile ja 11.04.1990 ilmus ENSV ÜN seadus, mis ütleb, et ENSV elanike teenimine NSVL relvajõududes ei ole õiguspärane. Seega on sundvärbamine tunnustatud ebaseaduslikuks ja langeb ära ka kriminaalvastutus sundvärbamise keeldumise eest.

Kuid Rapla sõjakomissariaat, eirates ja rikkudes ENSV ÜN seadusi, NSVL Rahvasaadikute Kongressi otsust, Eesti Kong-

Helgi Lilleste: „Teen ettepaneku Rapla sõjakomissariaadi koosseisul ühinda liikumisega GENF-49.“

PEETER MÜRGI foto

ressi nõudeid ning Rapla Volikogu otsuseid ja kohustusi, jätkab sundvärbamist okupeerija relvajõududes.

Seepärast on põhjust protesteerida Rapla sõjakomissariaadi tegevuse vastu, kuna viimane ei täida ENSV seadusi ja tegutseb eesti rahva tahte vastaselt. Eesti Vabariik ei vaja ei enda taastamise (e. ülemineku- perioodi) vältel ega ka vabariigi taastamise perioodil okupatsiooni teenivat ja seega E.V.-le reeturlikku sõjakomissariaati. Seepärast nõuame Rapla sõjakomissariaadi E.V. taastamise vastutegevuse lõpetamist.

Pöördun ettepanekuga asuda koordineerima Rapla sõjakomissariaadi töö ja tegevuse lõpetamist volikogu juures tegutseva sõjakomisjoni liikme Tõnis Tõnissoni poole, usaldades teda selles töös.

Teen ettepaneku Rapla sõjakomissariaadi koosseisul ühineda liikumisega GENF-49 või tööteenistusega vastavalt oma äranägemisele.“

P.S. Piketil 23.04.1990 ca kell 16.30 küsin Rapla sõjakomissariaadist väljuvatelt „tähtsatelt meestelt“ vene keeles: „Kes te olete, kust tulete ja kuhu lähete?“. Vastatakse, et nad on

Leningradist sõjaväe arstlik komisjon ja pööduvad praegu Tallinna. Küsin: „Mis te meiega teete, meie ei taha mitte saata omi poegi teenima punaväkke“. Vastus oli, et nemad samuti ei taha saata ja et täna olnud neil õnnelik päev, sest ei tulnud ühtegi poissi läbi vaadata. Sooviti edu meile... Olin sunnitud kaks korda „spasibo“ ütleva.

Kui mõtlema hakata, siis võib nuputama jäädagi selle üle, kes nimelt selles riigis on suurim diplomaat.

HELGI LILLESTE

JUHA- TUSES

11. MAI

- Otsustati kanda Leedu fondi kõikide töötajate ühe tööpäeva keskmine töötasu ja anda Leedule tasuta 1,5 t estosteriili.
- Otsustati ka sel suvel võtta tööle õpilasarühm Moskvast. Kohalike laste töölerakendamist takistab juhendaja puudumine.
- Kuna praegu elab palju inimesi majandile kuuluvates majades ja kulutused nendele majadele ületavad mitmekordselt elanike poolt makstava üüri, siis tehakse neile inimestele ettepanek maja ära osta või vahetada korteri vastu.
- Kuna majand suudab väga vähe ühepereelamuid ehitada, siis tuleks igati soodustada individuaalehitamist. Soodustuste väljatöötamiseks moodustati komisjon, kes peab välja töötama ka edaspidise laenu andmise korra.
- Komisjon moodustati ka traktoritega teenustööde teostamise hinnete väljatöötamiseks.
- Otsustati 1.05.—1.10. tarbepuitu mitte välja anda, saekaatris katsuda edaspidi vähendada teenustöid väljapoole ja esmajärjekorras teenindada oma inimesi.
- Anti luba garaazide ehitamiseks esmajärjekorras Inglisele ja seejärel Valtu.
- Otsustati mitte lubada ehitada Inglisele ühislauda (18. krt. maja elanike soov), sest see ei sobi pakutud kohta ja loomapidamine jäägu siiski eramajade juurde.
- Inglise pullilauda kapitalremont lükkub ilmselt edasi järgmisele aastale, olukorda püütakse parandada soojustamisega.

KEVADPIDU VALTUS

1. mai õhtul kogunes hulk rahvarõivais noori ja vanu Valtu klubisse. Algamas oli meie taidlejate kevadpidu, mis oli ühtlasi ka hooaja lõpupeoks. Öhtu kuulutati kaheosaliseks.

Esimeses osas esinesid need kollektiivid, kes pääsevad suvel Tallinna suurele peole. Ja kui kasutada nüüd teadustaja Anne Archipovi sõnu — kuigi on mitu korda esinetud suurte žüriide ees, siis oma lähedaste ja tuttavate kriitiline pilk võtab südame põksuma küll.

Alustas segakoor Lemmi Linnase juhtimisel. Peale laulu val-

lutasid naisrahvatantsuansambli neiuud-noorikud oma kaunitult seatud tantsudega kohe publiku südamed. Ansambli juhendab Tiivi Lepik. Neile järgnes etteaste segarahvatantsurühmalt, keda juhendab Aime Luks. Elevust tekitas segarühma meestetants „Oma õne sepad“.

Tantsule vahelduseks kuulati luulepõimikut 8. klassi neitude luulesõprade ringilt, mida juhendab Anne Archipov.

Teist osa alustas Inglise kapell Lemmi Linnase juhtimisel. Ja lõpuks seadis pillid häälede

noorte vokaal-instrumentaalansambel „BRANDY“ Peet Talli juhendamisel.

Võileibu, kohvi ja Valtu jooki pakkus maja perenaine Helgi Sussi, kellele suur aitäh nähtud vaeva eest.

Vaatamata tehnilistele viperustele kestis tants südaõni. Rõõmus pidu oli.

Nüüd seisab meil ees 16. juunil majandi laulupäev, mis toimub Inglise pargis. Loodame siis juba uuel laululaval esineda.

EVA HINDREMÄE

JUULIKUU JUUBILARID

Aeg toob mured, aeg toob rõõmud,
kännab kurde põsele.
Ajaj varuks palju rõõme,
kuulugu näd Sinule.

1.07.	Õilme Kunila	55			
1.07.	Maimu Suurmäe	50			
5.07.	Ilmar Niinemets	60			
10.07.	Öie Ots	50			
11.07.	Maimu Koppelmann	50	15.07.	Erich Treiman	65
14.07.	Lembit Laiapea	50	23.07.	Jaan Piirioja	50

ÕNNITLEME LAPSE SÜNNI PUHUL

Lea ja Boris Reinvarst
poeg **VARDO** 11. aprill

Merle Tunger ja Veelin Juganson
tütar **HELEN** 15. aprill

Rita ja Allan Pappa
tütar **LIINA** 17. aprill
Küllli ja Aivar Pöder
tütar **LAIVI** 25. aprill

Natalja ja Arno Soovik
poeg **ALVER** 29. aprill

Õnne emale,
õnne isale,
õnne perelisale.

Tiina Nasir
poeg **TÖNIS** 4. märts
Anu ja Toomas Põlma
poeg **MART** 17. märts

TÖÖLE TULNUD

SIRJE TUULEMETS — lüpsikarja brigadir	16.04	VALENTINA PUUORG — lüpsja	3.05
MAIT VELLEÕU — ehitustööline	10.04	MERIKE SAUPÖLD — haljastustööline	25.04
MARIE LAURIMÄE — karjak	1.05	VELJO KIDRA — ehitustööline	1.04
JAAK PUUORG — lukksepp	3.05	MARIA GONTŠAROVA — Paldiski kpl juhataja	4.05

TÖÖLT LAHKUNUD

VLADIMIR STEBAKOV
— ehitustööline
 1.05 |

KARISTATI

...Rein Nipernadot ja Ardi Pihlakat noomituse ja aasta-preemiast ilmajätmisega ebakaines olekus majandi autoga avarii tegemise eest.

...Enn Pajurit hooletuse eest tööülesannete täitmisel, mis põhjustas tulekahju veskis, poole aasta preemia äravõtmisega ja 1 kuupalga suuruse tasendusmaksuga.

ÄREV ÖÖ TOOMPEAL

Kui Juuru ja Rapla malev-konna kaitseliitlased Toompeale jõudsid, olid internatsid juba lahkunud. Häbige. Maha jäi sigaretitostest ja süljelärakatest lüüritatud valitsusehoone esine plats. Selleks ajaks oli kriisimoment möödas ja valitsusjuht E. Savisaar raadio kaudu tänanud appirutanud eestimaalasi.

Vahepeal pooltühjaks jäänud lossiplats hakkas õhtuhämaruses jälle täituma inimestega, kes olid nõuks võtnud öösel valitsusehoonet kaitsta. Toompeale saabusid üha uued ja uued bussid kaitseliitlastega Eestimaa erinevaist paigust. Harjumaa Kaitseliidu pealik hr. Manivald Kasepõld teadis kokutulnud kaitseliitlaste arvaks kakssada, sealhulgas 65 meest Juuru malev-konnast. Inglise sai häire korras kokku 8 meest, kes Jaanuse bussi lahedasti ära mahtusid.

Kaitseliitlaste ülesandeks oli Toompeale suubuvate tänavate kontrolli all hoidmine ja lossivärava kaitsmine seestpoolt. Hoolitseti meie eest väga hästi. Alles hiljem saime teada, et raadio teel oli teatatud ja palutud appiruttanuile tuua sooja kohvi ja võileibu. Esimestena jõudsid Toompea lossi fuajeesse kohviku „Tallinn“ piigad kohviämbrri ja võileivakandikutega. Hiljem tuldi küll üksikult, küll mitmekesi, kaasas termospudelid sooja joogi ja võileibadega. Ei puudunud ka maiustused. Suur aitäh kõigile toidutoojaile!

Toimus ka väike intsident. Lossivärvate juures parajasti valves olnud Raivo Veskimäe juurde astus erariides tuigerdav ja ennast täis oksendanud mees, kes maakeeli suitsu küsis. Andnud suitsu kätte, küsis Raivo, et mis mehi ka oled, et siin lossiouel ringi tuigerdad. Tema vastu, et on miilits Toompea kaitsemeeskonnast ja võttis taskust oma töötõendi. Vahepeal jõudsid sündmuspaigale ka Uno Laas ja Jaanus Laos. Mindi miilitsaülemat otsima. Tuli „staršina“ ja vabandas, et on jah meie mees, tal raske tööpäev seljataga ja seepärast veidi väsinud. Viiski mehe puhkama. Kuhu — ei ośka öelda.

Omamoodi meeldejäävaks oli meile kõigile kindlasti võimalus käia Lossihoone sisehoovil, samuti võimalus ekselda valitsusehoone võimukoridorides.

Vahepeal olid pillimehed

● Hirmsa jõuga tungis vaenuvägi valitsuselossi.

● Piigid on murtud, odad on heidetud, oma rahvas võib rahu olla.

üleval valitsusehoone rōdul kohad sisse võtnud. Esimeste saabujate hulgas märkasid Ivo Linnat ja „Kukerpilli“ poisse. Öökonsert toimus hommikutundideni. Kooperaatorid olid lossiplatsile vedanud šašlōki-ahjud ning peagi täitus plats mõnusa šašlōkilõhnaga.

Seekord ruttasid kaitseliitlased valitsusele appi. Tahaks

loota, et tulevikus leiab valitsus võimalust toetada nime vahetanud rahvamaleva-Kodukaitse kõrval ka Kaitseliitu. Kaitseliit on EESTI VABARIIGI õigusjärglane, kelle ülesannete hulka kuuluvad: seadusliku korra kaitse, mis aitab kindlustada sisemist rahu ja abistada vajaduse puhul riigivõimu; sõjalise väljaõppe korralda-

mine; oma liikmeskonna ja rahva kehalise kasvatuse arendamine ja harrastamine; riigikaitse vajaduste populariseerimine ja riigikaitse vajadusest arusaamise süvendamine.

Kes meid kaitseb? Ainult meie ise.

AARE HINDREMÄE

VALTU KOOLI LÕPETADES

Seda kooli lõpetades tundub mulle, et neid kaheksat aastat nagu polekski olnud. Alles me olime väikesed juntsud, kui astusime oma esimesse klassi, valged pluusid seljas, koolimütsid peas ja naerused näod ees. Lõpuks siis saame ka meie seda tööinimese elu maitsta. Esimestel aastatel polnud küll eriti raske, aga vatti saime siiski. Ma mäletan, kui maadlesin korrutustabeliga — no ei jää ega jää pähe. Aga aastad on teinud oma töö ja korrutamine on selge kui vesi. Neljandas klassis tulid juurde juba ajalugu ja inglise keel. Jaa, inglise keel! No oli ikka väenamist ja käenamist, nii et keel sõlmes, aga näe, nüüd läheb juba päris ludinal.

Nende aastate jooksul on, mida meenutada. See kool on minu esimene ja ta jääb mulle alati meelde oma range korra ja rangete õpetajatega. Ma tunnen, et Valtu kool on mulle siiski armas, kuigi olen teda mõttes sadu kordi kirunud. Jah, nüüd on see kool mul läbi ja ma olen vaba. Küll on hea ennast vabana tunda. Eksamid ja lõpupidu ja terve Valtu kool on lõpuks selja taga. Nüüd olen ma vaba, tõeliselt vaba! Aga viimase aastaga muutus minu kool mulle kuidagi väga lähedaseks ja armsaks.

ANU LÕHMUS

SELJA TAGA ON 8 AASTAT

Kui ma Valtu koolis käimisele mõtlen, siis tundub iseäralik olevat meie klassijuhatajate rohkus. Meie klassil oli kogu kooliaja jooksul kokku kuus klassijuhatajat. Tavaliselt neid üle kahe ei ole: algklassides üks ja ülejäänud kooliajal teine.

Esimene oli õpetaja Lukk. Temaga sain tuttavaks juba enne kooli, sest ta elas Keavas. Ta oli enne Valtu kooli tööle tulemist Keava algkooli juhataja. Õpetaja Lukk õpetas meid ainult ühe aasta, siis läks ta millegipärast kuhugi mujale kooli.

Teiseks tuli meile klassijuhatajaks õpetaja Teets ja juhatas meid kolmanda klassi lõpuni. Temaga saime üpris hästi läbi.

Vanemates klassides tuli meile klassijuhatajaks õpetaja Soosalu. Tema oli pioneerijuht ja kui Raplas uus kool valmis sai, läks ta sinna tööle.

Neljas oli õpetaja Tiina Tunnel. Temale oli Valtu alles esimene töökoht ja ta oli esimest aastat tööl. Pärast üheaastast töötamist läks ta lapsehoolduspuhkusele. Õpetaja Tunnelist on meelde jäänud tema moodne riietus ja vägev stereomakk, aga kahjuks saime meie seda kuulata ainult üks kord.

Õpetaja Tunneli asemele tuli Eve-Mai Laurimaa, muusikaõpetaja. Tema juhatas meie klassi aasta lõpuni ja viis meid isegi ekskursioonile.

Järgmiseks tuli õpetaja Om-ler. temaga saime kõige kauem

koos olla: tervelt 2 aastat. Temaga käisime ka ekskursioonil.

Kui juba jutt õpetajatest on, siis ei saa õppealajuhatajast ka mööda. Õpetaja Piiriojal ehk Pirkal on väga raske iseloom. Kooliajal oli mul temaga palju muret. Ükskord ajas õpetaja mu tunnist välja ja Pirka sattus peale. Edasist võite juba ise arvata.

Direktoriga sain jälle päris hästi läbi. Tema andis poistele tööõpetust ja need olid ühed foredad tunnid.

Meie koolil on ka selline tore naaber nagu „kolhoosi onu“. See on Tenno Teets, Valtu kolhoosi (nüüd osaühistu) esimees. Tema käib tavaliselt esimese koolipäeva aktusel ja räägib lastele suvisest tööst ja muud head juttu, näiteks, et kui lastel on mingi mure, tulgu kohe tema jutule.

Èma rääkis mulle temast ühe legendi, mis kõlab nii: „Kui kolhoosidesse tulid esimesed autod, siis Valtu kolhoos ei saanud ega saanud ühtegi.

Ükskord oli Raplas tähtsate onude koosolek ja Tenno Teets pidi ka tulema, aga ei tulnud miskipärast. Kui päev kaldus juba lõunasse, logistas tema hobusevankril kohale ja vabandas, et tema kiiremini ei saanud, sest tal pole autot.

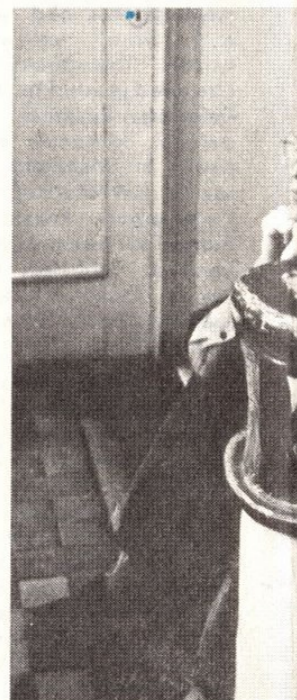
Nüüd on Valtu kolhoosil palju autosid.“

PÄRTEL KESKKÜLA

PÄEV KOOLIS

28. aprillil kutsus Valtu kool lahtiste uste päevale. Igal aastal on korraldatud see päev traditsiooniliselt enne naistepäeva, seekord aga oli toodud suurde tööruhkesse kevadesse. Tundus, nagu oleks see oma mõjuga avaldanud, sest vanemaid oli kooli peal üpris vähe näha.

Külastada võis iga soovivat tundi ja saalis oli avatud laste käsitöönäitus. Näitusel oli näha laste osavate kätega valmistatud kas lihtsamaid või keerukamaid asju. Väga meeldivad olid tüdrukute kootud kampsunid, heegeldatud pitsid, tikandid ja poiste majapidamisvahendid, armsad olid algklasside laste pisitööd ja

Kool on läbi! Aga edasi.

LENINGRADLASED

28. aprillist 1. maini tegi meie vastuvisiidi Leningradi 210. KK. Kokku oli neid kahe klassi jagu — 49 inimest koos kolme õpetajaga.

Nelja päeva jooksul tutvuti põhiliselt Tallinna vaatamisväärsustega, kuid viimasel päeval tegid nad tiiru peale ka Valtule ning said kuulda, mida kujutab endast põllumajandusühistu. Küllastati ka koolimaja. Oluliseks nende päevade jooksul pean kaht momenti. Kõigepealt, mis inimesed nad olid ja kuidas üksteisega läbi said. Oli märgata, et reisile tuldi hea tahtega ja austusega kohaliku rahva vastu (kahjuks ise oleme reisidel kriitilisemad ja üleolevamad). Üllatav oli üldine huvi kõige vastu, giididele ei tahtnud küsimused lõppeda ja see, et õpilastel oli silma märkamaks väiksemaidki

detaile. Pildistati ukseportaale, majavappe ja hoovi raudväravaid, mille sepakunsti osati hinnata. Pea kõigil olid fotoparaadid ja ühel isegi kino-kaamera. Päeva kohta tuli neil õhtul gruppides (2—8 inimest) teha ajaleht nähtu-kuuldu kohta, mis siis kõikide kuuldes vaimustusega ette loeti ja isegi lindistati neid tööpoolest meisterlikke luulevormis päeva-reportaaže. Paremaid lehti autasustati, parim sai rändauhinna — kummist kitsekese, kes juba kulunud pidevast reisisemisest. Hilja õhtul oli alati „küünal“, kus kõik istusid koos ümber küünla ja arutati läbi möödunud päev ja kõigil oli õigus sõna võtta.

Hämmastav oli nende kord. Kolmetoalises korteris pole 49 inimesel eriti lahe, kuid alati olid välisjalatsid paari-

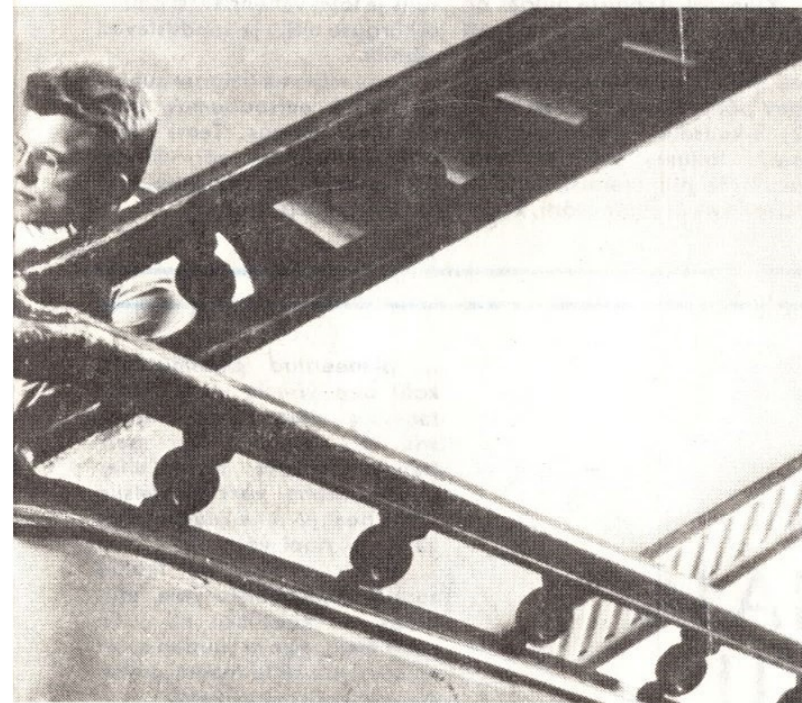
joonistused. Ja muidugi Janno—Janori punutised! Nende tööd koos isa omadega on juba kuulsad terves külas.

Igal aastal on olnud lahtiste uste päeval ka väike lastekontsert, kuid kahjuks tänavu seda ei toimunud.

Pärast tunde peeti klassides, kus seda vajalikuks peeti, ka klassikoosolekut või arutati mõnd tähtsat küsimust.

Üldiselt oli meeldiv viibida üks päev oma laste „töömail“.

ENE KRUSAUK

VALTUS

kaupa esikus reas, kõikjal valitses kord ja puhtus, kui üks enda järel suleti. Kuuletumine õpetajale oli iseenesest mõistetav, kohustused täideti riiu ja kauplemiseta. Samal ajal oli kontakt õpetajate-õpilaste vahel lähedane ja inimlik.

Nende temperament, vaimus ja ühtekuuluvustunne olid kolm silmahakkavat joont, mille pärast tasus kadestada. Oli siis põhjuseks rahvuslik iseärasus või kasvatus või pealinna mõjud? Kõige selle juures tundus mulle, et meie noored on tülpinumad, vaevatumad ja muserdatumad ei tea millest või siis kõigest.

Teiseks elamiseks olid mulle õhtud Valtus, kus Leningradi õpilased said suhelda kohalike noortega. Omaalgatuslikult organiseeriti kaks tantsuõhtut, kus vene temperament küttis

üles kõikide meeleolu. Esimesel õhtul mängis suure eduga „Brandy“, viimasel õhtul oli super-lõkkeõhtu, kus vene poisid koos õpetajaga demonstreerisid, muidugi mitte näitamiseks, põletavas kuumuses meestetantsu. Kaks jalgpallimatši toimusid ka suure õhinaga ja kaasaelamisega ega tahtnud kuidagi lõppeda. Arasõiduaeg aga läheneb ja lõpuks oli lahkumise üle kurb tunne nii meil kui neil. Valtu noored tulid neid bussile saatma ja kui sõiduks läks, joosti bussile veel järelegi.

Olen tänulik ja uhkegi meie noortele, et õhtud Valtus nii meelde jäävad olid. Samuti tänan ühistut, kes külalistele elamise ja transpordi muretses.

ERVIN LAANVEE

KÜLAS MADJARITEL

Märtsikuus oli kahel Valtu a/ü liikmel võimalus viibida turismireisil Ungaris. 36-liikmeline grupp koosnes põhiliselt põllumajandustöötajatest. Kuigi reis toimus ilma vahetusrahata, polnud põhjust loobumiseks (jäi kohapeal taskuraha teenimise võimalus?!).

12 päeva jooksul sõideti bussiga läbi Ungarimaa mitme linna, peatuti neist kuues. Tähtsamatest võib nimetada Gyula, Szekszard, Zalaegerszeg, Tatabanya, Debredcen ja muidugi Budapest.

Ungari võttis meid vastu juba rohetavana, käisid põlutööd, õitsesid forsüütiad ja nartsissid. Teede ääres oli kauneid eramaju. Maa on seal kallis, seetõttu on ka krundid väikesed, kuid igati korras. Palju kasvatatakse viinamarju, põhjapool kulgevad istandused mäejalamel. Tuntud on viinamarjaveini linn Eger oma kuulsate maa-aluste keldritega. Saime meegi veini degusteerida. Ungaris on palju mineraalveeallikaid. Gyulas, Csegedis ja Budapestis on olemas tervisevee basseinid (kõigile kasutamiseks!).

Ungaris on igal sammul märgata, et mõeldakse ka inimeste heaolule. Umbes 25% kaubandusest on erakätes. Kaupluste lettidel pole millestki puudust, kuid kõik on väga kallis. Palkade tõus on hindade tõusust alati kõrgem, seetõttu ka kõrge elatustase. Puudub iga-sugune defitsiit, samuti piirangud välismaale sõiduks. Valitseb kõrge distsipliin ja kord. Kaupluste aknad lausa säravad. See muudab kauba rahata turisti jaoks eriti ahvatlevaks.

Turism on hästi arenenud, seda võis märgata ka Euroopa ühe suurema järve Balatoni ääres. Järv ja kõik siia juurde kuuluv oli puhas ja korras. Valmis iga hetk vastu võtma turiste.

Küllastasime mitut kirikut. Kõik kirikud on vabad, koolides on usuõpetus. Estergomis, mis enne 15. saj. oli pealinn, on Kardinali kirik. Selles asub Ungari suurim seinamaal.

Budapesti eeslinnades on säilinud Rooma impeeriumi pealinna jäänused II sajandist. Budapest ise, oma ligi 2-miljonilise elanikkonnaga, koosneb Budast ja Pestist, mida ühendab Doonau. Üle Doonau on ehitatud 8 silda. Gellerti mäelt avaneb kaunis vaade jõe ja kuningalossile. Üheks kõige ilusamaks ehitiseks on Parlamendihoone. Käisime rahvusmuuseumis, kus asub palju ajaloolisi väärtusi. Teiste hulgas asub seal ka kuningas Istvan I kullast kroon. Selle Ungari esimese kuninga valitsemise ajal tunnustati esmakordselt Ungari riiki. Keskväljakul paikneb terve kompleks, kuhu on koondatud kõigi valitsenud kuningate pronksist kujud.

Vanalinnas kohtasime mitmeid tänavamuusikuid. Siinkohal meenus mustlasest viulidaja, kes restoranis õhtusöögi oma hingestatud mänguga meeliülendavaks muutis.

Meie reisi kestel peeti Ungaris rahvuspuhi. Kõikjal olid väljas rohelis-valge-punased lipud ja linnid. Debredcenis olime tunnistajateks ühele omapärasele sündmusele — võeti maha suurt Lenini kuju.

12 päeva möödusid kiiresti, kahju oli lahkuda Ungarimaalt ja reisikaaslastest. Siin aratoodu on vaid väike osa saadud muljetest.

LEILI VAHTMÄE

SÕNA ON...

PEDIAATER MARIKA KULL'IL

Väga levinud on arvamus, et vanasti olid inimesed tervemad kui praegusel ajal. Tegelikult on igal ajastul, igal inimpõlvel oma haigused. Kaasaja laste tõbi on allergia, mille esinemise sagedus paistab kasvavat juba möödunud 10 aastaga võrreldes. Allergia all kannatab juba kolmandik beebisid. Rahhiit, mida vanasti pödes küllap 90% lastest, esineb nüüd „ainult“ kolmandikul.

Allergia ja rahhiit on esimese eluaasta laste kõige sagedasemad haigused. Samas ka kõige raskemad.

Kuidas need tõved väljenduvad, teab igaüks. Rahhiit on kõverad jalad, allergia — inetu sügelev lööve. Võrreldes hilisemate tagajärgedega on need vaid väikesed kosmeetilised defektid. Hilistagajärjed avalduvad 5—10 aasta pärast. Rahhiiti põdenud puusaliigeses

tekivad valud, puusaliiges jääb väheliikuvaks või päris kangeks. Tüdrukutel deformeeruvad vaagnaluud, mis edaspidi raskendab sünnituse kulgu või teeb vajalikuks keisrilõike. Allergia kõige raskemaks tagajärjeks on astma, mis võib viia invaliidistumiseni.

Juhendeid nende haiguste vältimiseks võib küll anda, aga üldistest õpetussõnadest jääb väheseks. Igal lapsel on oma isiklik haiguspõhjuste kompleks.

Kümnete põhjuste hulgas on rahhiidil ja allergial mõned kokkulangevad. Näiteks pärilik eelsoodumus. Teine kokkulangev põhjus on „liiga hea toit“. 2—3-kuusele lapsele, kes peab toituma veel rinnapiimast või piimasegust, antakse täispiima või mannakörti, kogu-

ni hästi magusat. Ometi on kõik emad kuulnud vitamiinidest, mineraalainetest, teavad, et tähtis pole mitte kalorsus, vaid ka süsivesikute, valkude, mineraalainete vahetamine toidus. Enamus lastest, kes toitub mannakördist, saab allergia ja kõik nad haigestuvad rahhiiti.

Meie maarajoonis keskkonna saastatus ei ole oluline haiguste põhjustaja. Tõstuskeskustes ja suurlinnades küll: keemiline saastatus tekitab allergiat, suits ja tolm vähendavad päikesekiirguse mõju ja soodustavad rahhiiti.

Kuigi mõlema haiguse suhtes on pärilik eelsoodumus, pole see veel haigus. Tema mõju saab vähendada või vältida. Eakohane ja mitmekesine toit on tervise üks aluseid.

Käesoleva aasta kevad-talvel saime Arnoga hakkama millegi seniolematu ja enda arvates kasulikuga — kutsusime majade kaupa kokku suurte majade elanikke, sest meile tundus, et nemad on oma muredega üksi jäetud ja nende siin-seal väljapoetatud mõtted ja arglikud protestid ümbritseva elukorralduse vastu, on pörganud „vastu ei saa, pole võimalik“—müüri, või paremal juhul summutatud täitmata jäänud lubadustega.

Neist jutuajamistest selgus, et pole see üürikasarmu elanik sugugi selline individuaal, kes elab põhimõttel — „minu korter on mu kindlus ja kõik, mis väljapool seda, ei puutu minusse“ (on muidugi ka selliseid, aga nende järgi ei saa üldistusi teha), vaid on täiesti normaalse mõtteviisiga inimene, kes tahab, et ka väljapool maja valitseks kord ja kes valutab südant laste pärast, kel meie mini-kivilinnakus õiget tegevust ei leidu. Kuna kohale tuli kõikidest majadest siiski tuumik, kes alati oma maja eest väljas on ja tulemata jäid need, kel mingi patt hingel (loomulikult oli ka muid objekteivuseid põhjusi), siis ei ole vist liiast tutvustada laiale lugejaskonnale, mida mõtleb ühismaja elanik, kes on surutud suurde majakarpi, omamata õigust omaenda ukseesisele ja murulapile, teda ümbritsevast elukorraldusest.

Ühismaja elanik soovib, et... lastel oleks kohti, kus saab mängida, kartmata nurga tagant väljakihutavaid autosid;

ÜHISMAJA ELANIKU UITMÕTTEID

... majade juures oleksid väikesed prügikastid, kuhu need-samad lapsed saaksid poetada pihkujäänud õunasüdame või kommipaberi;

... siin-seal asula vahel oleksid istepingid, kuhu vananimene, lapsega jalutav noor ema või niisama mööduja saaks istuda jalgu puhkama ja kes tahab nautida meie kaunist haljastust;

... suuri prügikaste tühjendatakse vastavalt nende täitumisele ja et siinjuures ei arvestataks, kui palju see majandile maksma läheb, sest on asju, mille pealt ei tohi kokku hoida; ... teede äärde paigaldatakse äärekivid;

... et keegi nutikas inimene pakuks välja võimaluse, kuidas ja kus tehnikahuvilised poisid saaksid oma võrre proovida, sest praegu nendega hilisõoni asula vahel põristamist ei saa küll normaalseks pidada;

... majandipoolselt tuntaks huvi Staadioni 8 olevas ühiselamus valitseva korra (korralageduse) vastu ja ei arva, et ühiselamu peaks olema öömaja igaühela, kes tänavalt sisse astub.

Ühismaja elanik arvab, et... autojuhte, kes rahumeeli oma ametiautoga lillepeenrasele või iluhekki sõidavad ja kes ei reageeri kaaselanike poolt tehtud märkustele, peaks olema võimalik karistada automajandi poolt;

... liikluskomisjon peaks pöörata senisest rohkem tähelepanu jalakäijate liiklusohutusele asulas ning võtaks midagi ette nende uljaste kihutajatega, kellest meil kahjuks puudust ei ole.

Ühismaja elanik leiab, et... ka võõrad lapsed pole sugugi nii hullud, et neile poleks võimalik selgeks teha kultuurse käitumise algtõdesid;

... planeeritud parkimisplatsi koht uue võimla vastu Saare tänavale pole kõige õigem, sest las jääda ükski paik (tänav) vaikuse jaoks alles (sobiva koha parkimisplatsile võiks hea tahtmise juures leida ka teisel pool võimlat);

... ehituspoliitikas on tehtud suur ja pöördumatu viga, ehitades nii lähestikku nii palju suuri maju, aga ta suudab siiski röömustada selle teadmise üle, et neid rohkem ei kerki.

Üldiselt on aga ühismajade elanikud optimistlikult meeletatud ja tunnevad endas jõudu ise mõndagi ära teha oma majajämbuse kenamaks muutmisel (mida on ka juba märgata). Kuna koosviibimistel valiti ka majavanemad, siis hakkab edaspidi suuresti just neist sõltuma majarahva käekäik, sest just nende poole hakkavad elanikud oma muredega pöörduma ja just nemad peavad seejärel kõik mured õigetele instantsidele edasi andma. Ja tööpuuduse üle ei peaks majavanemad küll kurtma, sest nagu artikli algul mainitud, on siiaamaani muredest nagu kurtidele kõrvadele räägitud.

Tahaksin loota, et minu kirjutise ilmumise ajaks on juba midagi ka majandipoolselt ette võetud — arvatavasti on paigaldatud istepingid ja ehk ka nii elementaarsed prügikastid. Mis saab edasi, kas kerkib ka meie unistuste mängulinnak lastele, seda näitab aeg ja juhtkonna suhtumine kasvava põlvkonna vajadustesse.

HELLE TUKK

KODU- KORRA- PÄEV

12. mail, ülemaailisel kodukorrapäeval istutati Ingliste parki taas tammepuid.

AARE HINDREMÄE fotod

100 RUBLA PREEMIAKS

Kuna mulle isiklikult on „johnid“ äärmiselt ebameeldivad, et mitte öelda lausa vastikud ning ma arvan, et paljusid rõõmustaks, kui meilt kaoks selline kontingent inimesi, siis panen ma a/ü poolt preemiana välja 100 rubla sellele, kes esitab meie spetsialiste rahuldava projekti „Kuidas on võimalik hooajatöodel hakkama saada ilma „johnideta“.“ Ootan häid ettepanekuid 2 kuu jooksul pärast lehe ilmumist.

HELLE TUKK

TÖÖPAKKUMINE

Tähelepanuks kõigile, kellel on soov veel sel aastal vahetada töökohta:

VALTU TSENTRAALKATLAMAJA VAJAB HAKKAJAJID
MEHI-NAISI KATLAKÜTJATEKS.

TÖÖTINGIMUSED SOODSAD, TÖÖ VAHETUSTEGA.
Väljaõpe Saku Õppekombinaadis 24. sept.—20. okt.
Tartu filiaalis 6. aug.—14. sept.

Soovijatel anda endast teada kahe nädala jooksul pärast lehe ilmumist kaadriosakonda (tel. 62-730)

Valtu põllumeeste kogu juhatus

paremale: V. Kutsar, K. Steinberg, H. Kõrtsini, J. Luukas, O. Leinberg, A. Treimann ja O. Raud.

VALTU PÕLLUMEESTE KOGU

on asutatud 1920. a. ja registreeritud Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt 23. sept. samal aastal. Asutajatena on põhikirjale alla kirjutanud Villem Kutsar, Mihkel Kõrtsini ja August Roosimann.

Seltsi esimeesteks on olnud vaheldumisi Villem Kutsar, Adu Laurimann, Hans Kõrtsini, Karl Susi ja Karl Steinberg. Kümne aasta jooksul on ära peetud 11 peakoosolekut, kus palju kordi on kõnedega esinenud üleriikliku põllumajanduseseite poolt härrad J. Hüneron, P. Männik, Kalm ja teised.

Juhatuse koosolekuid on peetud 29.

Selts on oma esindajatega palju kordi Harjumaa täiskogu ja üleriiklikest põllumeeste kongressidest ja koosolekutest osa võtnud. Samuti Rapla ja Juuru põllumajanduskogude esindajate koosolekust. Kogu pani toime korjanduse Rapla langenud sõdurite mälestusmärgi heaks. 1924. a. korraldas kogu lõikuspeo segaeeskava ja näitemänguga C. R. Jakobsoni mälestusmärgi heaks, mille puhta sissetuleku 7311 marka ja 50 penni „Põllumehe kapitali“ valitsemise seltsile üle andis.

Kogu juhatus on esitanud mitmeid märgukirju Harju maavalitsusele ja üleriiklikule ning maakonna põllumeeste esitusele maanteede, metsade ning teiste kohaliste põllumeeste ellu puutuvates küsimustes. Põllumeeste kirjanduse ja ajakirjanduse (Harjumaa põllumeeste aastaraamatud, „KAJA“, „TEATAJA“ jt.) levitamiseks on kogu energiliselt kaasa aidanud.

Peale oma edurikka tegevuse poliitilisel alal on kogu mõjuvalt püüdnud edendada ka põllumeeste kutseoskust ja -haridust, korraldades keedu- ja aiatöökursusi.

Kogu tegevust juhivad praegu 7-liikmeline juhatus, kuhu kuuluvad: V. Kutsar, K. Steinberg, H. Kõrtsini, J. Luukas, O. Leinberg, A. Treimann ja O. Raud.

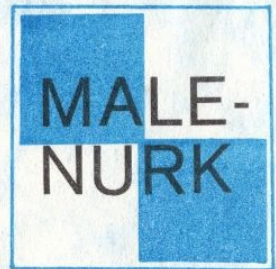
Harjumaa põllumeeste aastaraamat 1930.

„Ingliste Lääne põllumeeste kogu juhatus.“

Istuvad vasakult paremale: M. Kariaveski — esimees; A. Käärt — laekur ja pr. A. Tikenberg — kirjalatoimetaja.

Seisavad vasakult paremale: A. Velberg — abiesimees; J. Lensmann — abilaekur ja A. Kariaveski — abikirjalatoimetaja.

ÜLESANNE NR. 22

Valged: Ke4, Ld1, Vh1, E: d2, e2, f5

Mustad: Ka1, Oa2, Rb1, E: b2, b5, b6, e5, f6

Valged alustavad ja matistavad seitsme käiguga.

ÜLESANNE NR. 23

Valged: Kh4, Ob4, Eg7

Mustad: Kc1, Vd1, Ef5

Valged alustavad ja võidavad

ÜLESANNE NR. 24

Valged: Ka3, Od1, E: g5, h6

Mustad: Kh2, Vc6, Eg6

Valged alustavad ja võidavad

ÜLESANNE NR. 25

Valged: Kg2, Og1, Rf5

Mustad: Ke2, Vf4, Oh2, Ed5

Valged alustavad ja viigistavad

Olemegi avaldanud varem kokku lepitud 25 maleülesannet. Kellel jätkus aega ja püsivust nende lahendamiseks vaeva näha, võiks vastused saata toimetusele hiljemalt 1. juuliks ja pretendeerida a/ü poolt välja pandud auhindadele. Hiljem avaldame ka kõikide ülesannete vastused.

ENDEL MALTSAR

Tegevtoimetaja
AARE HINDREMÄE.
Kujundus
HANNES TEETS.

VALTU LEHT. Toimetus: 203500 Rapla rajoon, Rapla sidesõlm, tel. 62-621. Trükiarv 700. Tasuta. Maht 1,0 trükipoognat. Trükikoda „Oktoober“, Kreutzwaldi 24.

Tellimise nr. 2572